

Zakonske nadloge.

Vesela igra v enem dejanji.

Po Benediksu

poslovenil

Janez Globočnik.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnola Rozalija Eger.

1870.

O s o b e :

Ivan Dragar, stavbenik.

Gabrijela, njegova žena.

Jože Palčič, zdravnik.

Eliza, njegova žena.

Martin, Dragarjev sluga.

Soba v Dragarjevej hiši, srednja in stranska vrata, na levo sofa, zadej pognena miza in priprava za kavo.

PRVI PRIZOR.

Martin (prinese skozi srednje duri kavo, jo zadej na mizo postavi, stopi k levim vratom, ter zakliče:) Kava je na mizi. (Kavo naliva, ki jo potem oddaja.) Danes so se dolgo gostili, gospod še vlak zamudi, ako se ne podviza na kolodvor.

DRUGI PRIZOR.

Prejšnji, Ivan (pride iz leve sobe, ima prtič v roki). **Jože** (za družimi zaostaja).

Ivan (jih kliče). Pojte sem, tu je hladno, tam pa od soparice nij prebiti!

Martin (mu da čašo kave).

Ivan. Martin! ali ste spravili na kolodvor, česar je treba?

Martin. Opravil sem, kakor ste mi veléli.

Ivan (kavo srkaje). Ali ste pri krojači opravili?

Martin. Še danes vam pošlje sukno za doma.

Ivan (se do vrat ozira). No! kaj se obotavljate?

Jože (znotraj). Uže grem! (Smeje se.)

Ivan. Martin! naj bolje bo, ako greste sami po suktnjo, ter jo spravite v skrivni sobi.

Martin. Kakor želite!

Ivan. Ako jo krojač sem pošlje, je nij mogoče gospé prikriti.

Martin. Kakor zapovéste!

Ivan. Saj menda moja žena ne vé, da imam skrivno sobo?

Martin. Iz mojih ust gospa o tem niso čuli besedice!

Ivan. Dobro! No kaj se bojite sem iti? (Gre k vratom.)

TRETJI PRIZOR.

Prejšnja. Jože. Gabrijela. Eliza.

Jože (pripelje Gabrijelo pod pazduho, ko v sobo stopita, ji roko odmakne, ter se ji prijazno prikloni).

Ivan (šaljivo). Jože! danes si kaj uljuden!

Eliza (sede na sofo na levo, černo). Meni se tudi tako zdí!

Jože (smeje se). Tebi nij ustreči! (Stoji z Gabrijelo sredi odra.)

Ivan (stoji na desno pri kraji. Vsi kavo srkajo, ki jim jo Martin podaja.)

Jože (Gabrijeli). Draga gospa! jako ste nam postregli!

Gabrijela. Veseli me, da ste zadovoljni!

Jože. Ljubi Ivan! tvoj doleneč je zlata kapljica!

Ivan. Drago mi je, ako ti je bil všeč! Ne zameri mi, sè svojo ženo imam govoriti, ker pojdem od doma.

Gabrijela (gre k Ivanu).

Jože. Vem, da ji bo natanko določil, kaj sme storiti, in česa ne, dokler se ne vrne!

Ivan (šepetaje do Gabrijele). Kaj skrbno si Jožetu stregla pri kosilu.

Gabrijela. Gostom postreči, je navada omikanih ljudi.

Ivan. Še to si vedela, kaj mu je najbolj všeč!

Gabrijela (smeje se). Izobražena gospodinja mora umeti svojim prijatlom postreči!

Ivan (govori tiho ž njo).

Eliza (pomigne Jožetu). Ves zamaknen si ogledoval Gabrijelo pri obedu.

Jože. Vendar ne boš zahtevala, naj se surovo vêdem?

Eliza. Vem, da tega ne storiš; saj ti je pa tudi hvaležna vrlo postregla.

Jože. Draga moja! pusti te malenkosti!

(Tiho govoriga.)

Ivan. Zdi se mi, da misliš Jožeta in Elizo

obiskati, dokler me ne bo domu; moram ti povedati, da se bodem morda kmalu vrnil, in da bi mi bilo prav žal, ako bi te ne bilo doma.

Gabrijela. Saj vem, da mi ne privoščiš oddihleja, torej uže doma ostanem.

Eliza (poluglasno Jožetu). Poznam take ptičke!

Jože (dobrovoljno). Upam, da se poboljšaš! (Smeje se glasno.) Za Boga, zna se nam, da dolgo še ne nosimo zakonskih verig; ne da bi se radovali, timveč drug družemu se sladká.

Ivan. Poslovil sem se od ženke, ker morda kake tri dni izostanem.

Jože. Tri dni! to ti je večnost; zna se ti, da si komaj pol leta oženjen.

Eliza. Tebe pa zakon kaj dolgočasi; tri leta sva zaročena, in že se ti zdi, da si starček.

Jože (smejé se). Eliza! kri ti v glavo sili; ne boš smela več dolenca piti.

Eliza. Saj mi ti možgane mešaš, torej mi nij treba vina piti.

Jože. Tako govoriš, kakor bi se vedno prepirala! (K nji sede in ji roko stisne.)

Eliza (okoli gleda).

Ivan. Nikar se ne kregajta!

Gabrijela. Najino ljubeznjivost posnemajta! Kaj ne, kako ljubeznjivo se vedeva?

Jože (pogleda na žepno uro). Ivan! podvizaj, podvizaj se; ne glejta se, kakor bi šele danes bila zaročena, vlak ti odžvižga, tri je uže odbila.

Ivan (se pripravlja na odhod). Res je, odriniti moram. Slušajta, ako vama je drago, se lahko z mano domu peljeta, ker se popeljem mimo vajinega stanovanja?

Jože. Eliza! ali se hočeš peljati?

Eliza. Dosti in malo ne, pusti me naj se oddahnem!

Ivan (klobuk vzame, za sé). Kaj méni sam tu ostati! (Poda Jožetu rokó.) Z Bogom! (Gre proti vratom.)

Gabrijela (gre ž njim).

Jože. Srečno pot, pozdravi priljudno krčmarico v Logatcu!

Eliza (huda). Kaj ti neki krčmarice po glavi rojijo?

Jože (se za usta prime). Draga moja! to so nam mladim ljudem navadni izrázi, zgolj besede!

Eliza. Pa nij prav tako govoriti, tudi nijsi več tako mlad, kakor meniš.

Jože (smejé se). Oho, doleneč ti uže spet roji po glavi.

Ivan (se vrne). Jože! vsaj ti me spremljaj!

Jože. Kaj še! Ne bilo bi pametno, se v tej vročini okoli vozariti!

Ivan. Saj si vendar moj prijatelj, stori mi to ljubav!

Jože. Svojih ženic vendar ne moreva samih tu puščati. Naj bolje bo, da do večera tu ostaneva, in potem gre tvoja ljubeznjiva ženka z nama v gledališče?

Ivan (hudo). Tega pa kratko in malo ne!

Jože. Zakaj neki ne?

Ivan. Moja žena ne hodi rada v gledališče, kaj ne Gabrijela, da ne?

Gabrijela. Zakaj bi neki —

Ivan (ji pomigne). Saj si uže mnogokrat opere slušala. Zdaj na repertoirji stoječo duha polno igro „schöne Helena“ ti pa nij treba videti. Pa tudi mater moraš obiskati.

Gabrijela (zdihovaje). Saj menda res ne bom mogla z vama iti!

Jože. Žal mi je, da ne morete iti. Ivan hla-pon ti bode pred nosom odžvižgal.

Ivan. V zadregi sem! Martin, ali je voz vprežen?

Martin. Uže pol ure konja pred durmi vprežena stojita.

Ivan (se obotavlja). Jože! vendar me lahko spremiš!

Jože. Dušica draga! tukaj mi je preveč všeč!

Ivan. Spotoma bi se marsikaj lahko pomenila.

Eliza. Zakaj neki ne greš ž njim? Medve si uže same lahko čas krative, tebi ženskih skrivnosti nij treba vedeti!

Jože (vstane). Če nij drugače! — (Klobuk vzame.) Toda le do svojega stanovanja se popeljem; menda ne boš zahteval, da bi s tabo vred požiral prah po ulici?

Ivan. Dobro, pojdiva!

Jože. Z Bogom ženka! (Gabrijeli.) Kader vi k nam na obed pridete, vam bodemo s pravimi krakovskimi karpi postregli.

Ivan (med vrati). Idi, idi! (Odide.)

Jože. Uže grem! Srečno, z Bogom! (Odide.)

Martin (gre za njima).

ČETRTI PRIZOR.

Eliza. Gabrijela.

Gabrijela (gre k sedeči Elizi, zdihovaje). Moj mož pravi, da ga stavbeni pôsli vedno zadržujejo, in res je le malo doma. Kaj ne, to je za-me žalostno?

Eliza (sluša). Pst, tiho!

Gabrijela. Kaj ti je?

Eliza (k oknu skoči). V voz sedata — zdaj se peljeta!

Gabrijela. Kaj ti je? Kriti nij mirna; ali sta se z možem kregala?

Eliza (se bridko smeje). Ako se malo kujava, nič ne dè, da bi le ne bilo družih nadlog!

Gabrijela. Za božjo voljo! kaj pa je? Govori!

Eliza. Jaz uboga sirota sem goljufana! Moj mož je hinavec, izdajavec!

Gabrijela (se smeje). Oho! ljubosumnost te tare! Ljuba moja, skrbi in nadloge prerade pridejo, nikar si jih sama ne domišljaj. Večna nezaupnost in sumljivost krati tebi in tvojemu možu zadovoljnost!

Eliza (bridko). Kako? Mojemu možu!

Gabrijela. Gotovo! Mojega moža ista boljezen táre. Po pravici ti povem, da mi njegova nepotrebna nezaupnost bridkosti dela!

Eliza. Morebiti imaš ti svoje uzroke, se pritožiti, jaz pa sem preverjena, da moj sum nij prazen!

Gabrijela. Pojdi, pojdi! Ne morem vrjéti, da bi te tvoj pošteni, odkritosrčni mož kdaj váral!

Eliza. Lej, lej! kako ga zagovarjaš! Menda se vajini nameni in vajine misli vjemajo?

Gabrijela (resno). Draga moja! menila sem, da me pikaš le iz šale, a zdaj vidim, da je ljubosumnost!

Eliza. Odpusti mi — saj vendar menim, da ti smem zaupati! — Odpusti mi!

Gabrijela. Rada ti odpustim, le odkritosrčno mi povej, kaj ti srce teží?

Eliza. Vse ti povem, zato sem pri tebi ostala, morebiti mi bode kmalu treba tvoje pomoči. Pomisli, kaj mi na ušesa pride: moj mož si je skrivaj najel neko sobo!

Gabrijela (se čudi). Ali je to mogoče?

Eliza (pritrdi). Da, skrivaj si je sobo najel, in vsak dan tje zahaja!

Gabrijela. To je čudno!

Eliza. Čudno nij; grdo je!

Gabrijela. Bodi bolj mirna!

Eliza. Ali morem mirna biti, ker se mi moja ljubezen in zvestoba tako vrača? Saj vendar vidiš, kako se mi godi; moja sreča je splavala po vodi!

Gabrijela. Morebiti pa vendar nij — —

Eliza. Kaj ne bo? Da bi ne vedela, kaj dela tam? Kaka zanikrna ženska mi ga je omrežila, in v skrivnej sobi se shajata!

Gabrijela. Kdo bo brž naj huje mislil!?

Eliza. Kaj možki vsega ne počenjajo? Vse jim je mogoče! Ali si bo pošten mož skrivaj sobe najemal, tuje ženske vpeljal, in svojo ženo zapuščal? Tega ne morem prezreti, v onej sobi se kuje moja nesreča!

Gabrijela. Tega jaz ne vrjamem!

Eliza. Ne vrjameš tega? Pazi, pazi, da se prepozno ne prebudiš iz svojih sanjarij! Kdo vé, ali nijsi tudi ti goljufana?!

Gabrijela (zmirom bolj nemirna postaja, toda nemirnost s posiljenim veseljem prikriva). Koliko bi jaz žalosti vžila, ko bi me sumljivost tako vodila na vrvice kakor tebe! Saj tudi jaz sem čula, da ima moj mož enako sobo najeto.

Eliza. Torej je tudi tvoj mož tak! (Zbadljivo.)

Lepa je ta, tvoj mož na vsako tvojih stopinj pazi, vsak pogled tvojih oči spremlja; sè strašno sumljivostjo te muči, in vendar te tako grdo vára, ter v skrivne sobe zahaja!

Gabrijela. Nečem koj naj hujega misliti!

Eliza. Ne upaj možu preveč; čemu rabi skrivno sobo? Molit gotovo ne hodi tje!

Gabrijela. Kdo vé — — morebiti ima pisalnico tam — — in marsikaj tam opravlja, da mu nij treba tako daleč domu hoditi; pota se vlečejo, ker je mesto raztreseno!

Eliza. Kako pa je to, da o sobi ne črhne ne bele ne črne? Tvoja zaupnost te bode dalječ pripeljala! Tudi jaz bi si lahko rožice mesto trnja podtikala; morebiti bolniki mojega moža tam obiskujejo, da jim nij treba tako daleč sem zahajati!

Gabrijela. Mogoče!

Eliza. Po nobenej ceni ta reč nij tako varna, kakor misliš. Tudi jaz nijsem o možkih tako slabo mislila, a Gabrovka, ki jo poznaš, mi je to komedijo razjasnila. Ljuba moja! mladi frkovci in lahkomišljeni možje imajo sploh navado, se z ženskami potikati po skrivnih sobah! Nij lahko tega vrjeti, a moj in tvoj mož sta nama živi priči.

Gabrijela. Ne vdajaj se preveč jezi!

Eliza. Bodi ti mirna, ako moreš, jaz ne morem biti; jéze mi hoté žile popokati!

Gabrijela. Kdo ti je vse to na ušesa prinesel?

Eliza. Klepetčeva Minka mi je v nedeljo teden vse to razodela.

Gabrijela. Grda posiljena stara devica! svet jo je pustil, zdaj pa poštene ljudi obira!

Eliza. Kaj neki blédeš! Klepetčeva gospodična dobro pozna take stvari! Ona ti več vé, nego naša policija, prav nič ji nij neznanega. Da bi več tacih devic bilo, naši možički bi ne zahajali več dolgo po skrivnih kotih!

Gabrijela. Bog nas varuj tacih dev, ki zakonsko srečo podjedajo.

Eliza. Meni je pa vendar ljubav storila, ter opazovala mojega moža, ki hodi jést prepovedana jabelka.

Gabrijela. Vohone staviti lastnemu možu nij lepo!

Eliza. Zdaj vsaj vem, kakó in kaj!

Gabrijela. Kaj si izvedela?

Eliza. Klepetčeva gospodična ga je natanko opazovala, in izvedela, da vsak dan zahaja v omenjeno sobo. Za hišo prav še ne vem, pa danes mi tudi to poroči, jutri pa —

Gabrijela. Kaj bo jutri!

Eliza. Jutri pojdem sama gledat, kaj in kakó!

Gabrijela. Eliza! prosim te, dobro pomisli, kaj delaš!

Eliza. Kar sem sklenila, to storim. Toda prosim te, da greš z mano, in se tudi ti prepričaš resnice.

Gabrijela. Kaj tacega nikdar ne storim!

Eliza. Dobro! pojdem pa sama. Toda prijatle vendar ostaneve?

Gabrijela. Kaj pomeni to vprašanje?

Eliza. Ako nezvestnika pri pajdašici najdem, kar ne pogledam ga, pa tudi domu več ne grem. Torej bi rada pri tebi stanovala dokler oče pridejo po mé.

Gabrijela. Eliza! pomisli kaj delaš; ali ti nij več v čislu lastna sreča, in sreča tvojega moža? Ko bi pa vendar le —

Eliza (jezno). Kaj bi vendar le? — Ali mu morem dobra biti? — (Se bridko smeje.) Ha, ha, ha! (Mirneje.) Ljuba moja! najine misli so si v tej zadevi hudo navzkriž; jaz grem svojo pot. (Vzame klobuk in plašček.) Ob petih me pričakuje moja poročevalka.

Gabrijela. Nočeš me slišati, dasiravno sem te svarila! Vsaj čakaj, da bode moj mož prišel, nikar lahkomišljeno ne ravnaj!

Eliza. Ne, ne! tako dolgo ne morem trpeti, torej prav sama vse dovršim. Z Bogom! (Ji roko poda.) Kdo bi bil pred letom dni kaj tacega mislil?!

Gabrijela. Eliza! prosim te! —

Eliza. Ne zadržuj me! Vse bi bilo zastonj! Srečno, dokler se zopet vidive! — Moji sreči je ura odbila! (Urno odide.)

Gabrijela (jo spremlja.)

Eliza (jej brani). Prosim te, ostani tu!

PETI PRIZOR.**Gabrijela** (sama).

Res je, prav žalostne reči se godé; kaj bi človek mislil? Tó bi lahko še meni bridkosti delalo, saj ima tudi moj mož skrivno sobo! — Če pa vendar le niso to prazne sanjarije? — Gorje! ako tudi moj mož mene vára! Mraz mi prihaja, kader o tem mislim! Vse se mi je smešno zdelo, ko mi je včeraj Liparjeva gospa enake reči pripovedovala! Danes je pa drugače, noge se mi strahu tresejo! Kaj bi revica počela! Se vé, da posebno slabega ne mislim, toda radovednost me vendar muči. — Sam Bog zna, kaj je tu pravo? Rada bi vedela, pri čem sem; kdo bi pa tudi ženi za zeló jemal, ako se popeča, kaj mož dela, posebno, kader se mu kaj nespodobnega očita! Res je, mož mora biti odkritosrčen, in ne sme skrivaj ravnati!

ŠESTI PRIZOR.

Gabrijela. Martin (nese neko suknjo na roki, skozi srednja vrata vstopi, in hoče skozi desna oditi).

Gabrijela (tiho). **Martin!** morebiti ta kaj vé!
(Ga pokliče.) **Martin!**

Martin (med vrati obstoji, se prestraši, ker Gabrijele nij videl, nek ključ pade iz žepa). Mila gospa, kaj velite?

Gabrijela. Martin, kam ste se namenili?

Martin. Gospod so surko oblekli, torej so mi navadno suknjo oddali, da jo v sobi hranim.

Gabrijela. Kaj je padlo tu iz žepa?

Martin (ključ pobere). Menda je ključ gospodove pisalne mize.

Gabrijela. Ne vrjamem, je prevelik!

Martin. Res je velik, morebiti je pa kak sobin ključ.

Gabrijela. Sobini ključi v vratih tiče.

Martin (osupnen). Morebiti je pa — —

Gabrijela. Oho, Martin! vi bi me radi naglagali! Zakaj zarudevate in jecljate? Pokažite mi ključ! (Ji da ključ.) Lejte, tuj ključ je, domače vse poznam!

Martin. Blaga gospa! jaz ne vem --

Gabrijela. Jaz pa vem; ako hočete vedeti, vam povem, da ta ključ odpira gospodovo skrivno sobo.

Martin (osupnen). Skrivno so — o — o — bo?

Gabrijela. Ali ničesar ne veste o tej sobi?

Martin. Kolikor o mojej zadnji uri!

Gabrijela. Vse vem, da-si tudi tajite. Povejte mi — — (Za se.) Slugo vendar nočem izpraševati. (Glasno.) Martin! v čigavej hiši, in v ktorej ulici je omenjena soba?

Martin. Blaga gospa! ne smem — —

Gabrijela. Tako? Gospod vam je prepovedal o tem govoriti, torej molčite? Prav žal mi je, da morate molčati! Namenila sem gospodu nekaj v skrivno sobo položiti, kar bi ga prav veselilo. Ali ker ne smete govoriti, in jaz za sobo ne vem —

Martin. Ker vam je vse očitno —

Gabrijela. Saj vam pravim, da mi je vse očitno!

Martin. Kaj bi toraj molčal?

Gabrijela. Kakor hočete. Po zvijači nočem ničesar izvedeti. Ako molčite, gospoda ob veselje pripravite; torej storite, kar hočete!

Martin. Bog me tega varuj! Gospodu veselja nikdar kratil ne bodem! Ker veste eno, vedite še drugo: Soba je v Šentjanžvevi ulici v Cvekovej hiši, št. 201, prav za prav v tamošnji vrtnej hišici.

Gabrijela. Res je, zdaj mi je jasno!

Martin. To bo veselje! Mila gošpa! ako vam morem kaj pomoči —

Gabrijela. Kako pa da! Jutri vam uže povem, le nesite suknjo obesit.

Martin (gredé). Jaz nijsem tega kriv; ako gospa o tej sobi vé, ji je moral gospod kaj praviti. Poglavitne reči ji jaz nijsem oznanil. (Odide.)

Gabrijela. Vse teče, kakor bi bilo namazano! V Šentjanžvevi ulici št. 201; tu je ključ, mojega moža tri dni ne bode domu; naj bo kar hoče, jaz grem tje, kar grem. Saj sem njegova

žena; nič ne dé, če tudi kdo kaj izvé o tem, žena vendar mora vedeti, kaj mož dela. Veselja se tresem, ako pomislim, da bodem resnico na dan spravila, saj vendar ne more nič hudega biti! Veselja bi jokala, ako dalje pomislim, da bodem tudi Elizo kmalu lahko tolažila, ter jo odvrnila od nepremišljenega početja. Torej na noge, Bog daj srečo! V Cvekovej hiši, v Šentjanžveji ulici št. 201, na vrtu.

Sprememba.

Soba, v sredi vrata, pri vratih omara za obleko, ali pa tapetne duri. Na desno okno, na oknu stoji kletka, v kletki so kanarčki. Po stenah visé sablje, borivne palice, lule i. t. d. na levo sofa.

SEDMI PRIZOR.

Jože (sam).

To je vročina, da človek komaj diha, prašen sem pa tudi, kakor mlinar. Nijsem pameten, da sem se bil do kolodvora peljal. (Suknjo sleče, jo

omaro obesi, ter sukajo za doma obleče. Lulo nabaše, jo zapali in tobak puši.) Zdi se mi, da je Ivan zaradi mene ljubosumen. (Gre h kletki, in da ptičem sladkorja iz žepa.) Vode in zrnja imajo še. Ptički so pač srečne živalice, ki ne poznajo človeških slabosti! (Na sofo sede.) Tu naj počivajo moji trudni udje, in tobak naj mi muhe preganja! Moja supruga je menda tudi ljubosumna, ker se tako mrzlo obnaša. Ženske so čudne stvari božje; dokler so neomožene, so krotke, kakor angeljčki, vse je prav, kadar se pa omože, so pa brž drugačne, dan za dnevom čmerneje! Čudno je zdaj na svetu, ali bode še kdaj drugače, ali ne? Kaj pa je to? (Pokonci skoči.) Kaj neki to pomeni, nekdo ključ vtika? Ivana nij tu, kdo more torej biti? Menda je Martin! (Sede.)

OSMI PRIZOR.

Jože. Gabrijela. (Pozneje) **Eliza** (zvunaj).

Gabrijela (varno vstopi, ter obstoji ko Jožeta ugleda).

Jože (plašno kvišku skoči). Gospa Dragarjeva? Kaj vi tu iščete; kdo vas je pripeljal sem?

Gabrijela. Mislila sem — — ne vem — — v zadregi sem — — kdo bi bil mislil, da bom vas tu našla?

Jože. Ali ne iščete mene tu?

Gabrijela. Ker sem tako naletela, vam moram vse po pravici povedati!

Jože. Kako? Jaz sem naletel, ne vi, ker ste vi mene tu zasačili!

Gabrijela. Na ušesa so mi prinesli, da ima moj mož tu skrivno sobo —

Jože. In vi ste mislili, Bog vé, kaj se tu godi?

Gabrijela. Posebno hudega ravno nijsem mislila; radovednost me je pa vendar mučila, kaj bi moj mož tu opraviti imel!

Jože. Aha, zdaj umem. Ivana nij doma, vi pa ste Martina podkupili, da vam je pot pokazal?

Gabrijela. Podkupila ga prav za prav nijsem, po zvijači sem izvedela, kje je ta soba.

Jože. In zdaj ste sami prišli gledat, kaj in kakó?

Gabrijela. Da! in prav čudno se mi zdi, da ste vi tukaj!

Jože. To malo in dosti nij čudno; oba sva si to-le sobo najela!

Gabrijela. Tako? Za Boga, to bo vašo ženko vmirilo!

Jože. Mojo ženo? Ali tudi ona vé o tej sobi?

Gabrijela. Da, tudi ona vé, da zahajate v skrivno sobo. Sumljivost jo hudo muči, in gotovo vas danes ali jutri tu obiše, da sama vidi, kaj tu počenjate!

Jože. Torej sva izdana, in konec je najinega veselja! (Zdihuje.)

Gabrijela. Kaj pa vendar delata tu?

Jože. Za božjo voljo! zgolj nedolžno veselje imava tu. Boriva se, tobak pijeva in ptičke krmiva. Da moja žena o tej stvari ve? Zdaj mi je jasno, zakaj je tako čmerna! Kaj vendar misli? Dobrega gotovo ne; stavim da jo ljubosumnost tare. Ali prisezam vam, da ste vi prva ženska, ki je ta prag prestopila.

Gabrijela. Da sem sama pri vas, je nevarno! Z Bogom, jaz grem, drugo pot mi boste razjasnili, kakó in kaj!

Jože. Rad bi vas pridržal tu, ali bolje bo, da greste! Kaj bi ljudje rekli, ko bi očitno bilo, da sem bil sam z vami tukaj!

Gabrijela. Bog pomagaj! kaj tacega še misliti ne smem. Z Bogom, srečno! (Gre k vratom.) (Nekdo trka.)

Gabrijela. Kdo neki trka? (Zopet trka.)

Jože. Menda je Martin.

Eliza (zvunaj). Jože, Jože!

Jože (prestrašen). Za božjo voljo! moja žena je! Kaj bo pa zdaj?

Gabrijela (boječa). Še pol ure nij, kar mi je Eliza pravila, da vas pride obiskat in pogledat, kaj tu počenjate. Gotovo bode mislila, da sem vas jaz prišla svarit, in da so si najina početja nekako v rodu. Bog mi pomagaj iz te nadloge!

- Eliza. Jože! odpri! (Močno trka.)
 Jože (plašen). Strašno buta ob vrata, kaj po-
 reko ljudje v hiši, ako kak ropot nastane!
 Gabrijela. Prijatelj skrite me!
 Eliza. Jože?
 Jože. Ako se hočete skriti, v to-le omaro
 smuknite!
 Gabrijela. Le urno. (V omaro smukne.)
 Eliza. Dobro vem, da si tukej, torej odpri!
 Jože (glasno). Uže grem! (Omaro zaklene, ključ
 v žep vtakne, in sobna vrata odpre.)

DEVETI PRIZOR.

Prejšnji. Eliza.

- Eliza (urno vstopi, se po sobi ozira, ter ostrmi).
 Jože (lulo za hrbet skrije, in je miren). Kaj ve-
 liš, ljuba moja?
 Eliza. Zakaj mi nijsi hotel odpreti?
 Jože. Kaj pomeni to strastno vprašanje?
 Eliza. Ali ne smem vprašati, zakaj mi nijsi
 hotel odpreti, da sem morala tako dolgo trkati?
 Jože. Zaspal sem bil, torej je lahko mogoče,
 da ti nijsem brž odprl. (Stopa proti levi.)
 Eliza (gre proti desni, za se). Kaj je sam
 tu?

Jože. Prosim, povej mi, kaj te je pripeljalo sem?

Eliza. Ali se ti to tako čudno zdi?

Jože. Kaj pa da je čudno!

Eliza. Ljubi moj! ali žena ne sme pogledati, kaj mož dan na dan v skrivaj najeti sobi dela? Molit gotovo ne hodiš sem!

Jože (smeje se). Prav imaš, da sama strahove poiščeš, ki te uže nad štirinajst dni mučijo, ter se prepričaš, da ženske marsikaj vidijo, kar je drugim grešnim ljudem prikritega. Le išči strahove in ukroti jih, ako jih najdeš.

Eliza. Čemu pa vendar sem zahajaš?

Jože (ji lulo pokaže). Lej! tobak pijem?

Eliza (se čudi). Kaj tu vidim? Ali mar ti kadiš?

Jože (mirno). Ljuba moja! ko sem te snubil, si trdila, da se ne bodeš nikoli z možem zaročila, ki tobak pije. Prikrival sem ti torej svojo navado, ki se ji nijsem mogel odpovedati. Da imam pa doma mir, sem si to-le sobo najel, in sèm hodim tobak pušit.

Eliza (za se). Da bi le tudi kaj družega ne počenjal tu!

Jože. Povem ti tudi, da me še druga napaka sem vleče!

Eliza. Kaj neki še?

Jože (šaljivo). Oh draga moja! velik grešnik sem! Morebiti veš, da sem ptičke od nekdam rad

imel; ti pa vedno praviš, da ti ptičje žvergoljenje hudo dé, torej sem tu svojim krilatim ljubčkom zavetje ustanovil.

Eliza (ogleduje ptičnico, za se). Moj Bog! ne-spametno sem ravnala!

Jože (smeje se). Ti mi ne privoščiš tacih nedolžnih veselíc, torej sem tu prostorček odločil, kjer obiskujem svoje žvrgoleče ljubice. Tu so moje lule, borivne palice, sablje i. t. d. Saj veš, da se dijaških časov rad spominjam; ti pa vedno trdiš, da dijaške navade možu ne pristujejo. Ljuba moja! še suknje za doma mi ne privoliš nositi!

Eliza. Jože! žal mi je, da sem ti branila tvoje stare navade. Odpusti mi!

Jože. Kaj naj ti odpustim?

Eliza. Da sem bila ljubosumna. Sumljivost me je mučila, da sem te zalezovala in tako rekoč napadla v tej sobici. Odpusti mi, ako sem te žalila!

Jože (prijazno). Kaj mi je družega storiti? Spokorjena si, torej ti odpustim! (Jo poljubi.) Saj vem, da te je ljubosumnost na vrvici vodila.

Eliza (prijazno). Saj sem sama največ trpela. Kaj dober si, da mi odpustiš. Ko bi bila jaz vedela, kako rad kadiš, gotovo bi ti tega ne bila branila! Lej kako lepo je zvunaj, pelji me na sprehod. Marsikaj se bova pomenila o bodóčnosti.

Jože. Prav rad, kar grem. (Se obrne, za se.) Ojoj! skorej bi bil Gabrijele pozabil!

Eliza. Torej pojva!

Jože (osupnen). Draga moja — —

Eliza. Suknjo obleci; kje pa jo imaš?

Jože. Res je, suknje nimam — — ne morem s tabo!

Eliza. Zakaj neki ne?

Jože. Nesreča je nesreča, suknja je pa pri krojači. Ko sem šel po dvorišči, se natvezem ob drvnico in si sukngo raztrgam. Nij mi bilo druge pomoči, kakor h krojači ž njo, da jo zašije. Cvekova fant jo je tje nesel.

Eliza. Torej bom tu ostala, dokler suknje ne dobiš.

Jože (nemirneje). Morebiti je predolgo ne prinese, ker je zelo raztrgana.

Eliza (sumljivo, za se). Kaj neki to pomeni? (Glasno.) Nič ne dé, se bom vsaj malo spočila.

Jože. Tobakovega duha nisi vajena, ne bo ti dobro delo, ako tu ostaneš.

Eliza (za se). Zastonj me gotovo ne sili proč?

Jože. Na Majarjevem oglu stoji Roksev voz, pojdi tje, da te pelje domu, prinesi mi drugo sukngo, in potem greva na sprehod.

Eliza (za se). Po vsaki ceni me hoče proč spraviti!

Jože. Ali ti moj svèt nij všeč?

Eliza (premišljaje). Hm, hm, gotovo ima kaj posebnega tu!

Jože. Ljuba moja! jaz se uže veselim sprehoda; saj mi suknjo kmalu prineseš?

Eliza (za se). Kako se mi lizúni! tega je kriva slaba vest. (Glasno.) Zdaj grem, (tiho) pa ne daleč. (Glasno.) Bi li rad šel z mano?

Jože. Ali dvomiš?

Eliza. Ako si rad sam tu, le ostani, jaz grem domu, in ne bo me več nazaj!

Jože. Saj veš, da le zarad suknje moram tu ostati, daj mi suknjo, in brž grem s tabo.

Eliza. Saj je res, suknje sem pozabila! To je vendar čudno, da se ti je prav danes raztrgala! Po vsaki ceni ti drugo suknjo poskrbim, torej z Bogom! (Odide.)

Jože. Vrni se kmalu, ljuba moja! Z Bogom! Hudo je zopet razkáčena, pa kaj pomaga, ker umetno lagati ne znam. Oho, kmalu bi bil pozabil! (Odpre omaro.)

Gabrijela. Dragi prijatelj! kake sitnosti vam je moja radovednost napravila! Vse sem slišala, kar sta govorila. Ne zamerite mi!

Jože. Čemu se opravičujete, saj me je le suknja v zadrego spravila! Navadno suknje v le-to omaro zapirava, da se tobakovega duha na navzemó. (Si čelo obriše.) Laž me je jako ogrela!

Gabrijela. Zdaj pa urno grem, da vam ne naklonim še večih nadlog.

Jože. Potrpite, da Eliza odide, ako vas vidi, je zopet ogenj v strehi. Vse opazuje, prikrite se!

Gabrijela. Ta dogodba mi nij ljuba, toda dobro si jo bom zapomnila. Dober uk mi je!

Jože. Kaj ste se tu naučili? (Vrata opazuje.)

Gabrijela. Tudi jaz tobak, sablje, i. t. d. črtim, toda le zarad matere, ki vedno trdijo, da so take reči možem nepristojne; in zato tudi jaz moža s takimi malenkostimi trpinčim.

Jože. Kakor ste čuli, me je moja žena hudo pestila zarad tobaka.

Gabrijela. Vedno sem mislila, da mora mož svoje navade po ženini volji ravnati, zdaj sem pa preverjena, da tudi žena mora možu marsikaj žrtovati!

Jože. Zdaj govorite kakor se spodobi!

Gabrijela. Ako iz ljubezni do moža ne mislim tako, moram že iz ljubezni do sebe tako misliti in ravnati, ker mož gotovo drugod nepoštenega veselja poišče, ako doma poštenega ne najde.

Jože. Vaši sklepi naj bi se vsem ženam v izgled stavili!

Gabrijela. Ali smem zdaj iti?

Jože (vrata opazovaje). Potrpite še malo. Saj moja žena ni tako strastna, kakor bi človek mislil. Kader se znosi, je kmalu zopet dobra; tudi ljubosumnost krotí, kar more; volja je dobra, le meso je še slabo!

Gabrijela. Ljubi prijatelj! moj mož tudi ni tako strasten, pa saj ga poznate, ker sta pri-

jatelja od mladih nog; toda ko bi me tu pri vas našel, jeze bi ga bilo konec! (Nekdo trka.)

Jože (tiho). Kaj je neki to?

DESETI PRIZOR.

Prejšnja. Ivan (zvunaj).

Ivan. Jože! odpri!

Gabrijela. Bog mi bodi milostljiv! moj mož je!

Jože (boječ). Kaka božja sapa je pa njega sem pripeljala?

Gabrijela. Konec me bo! (V omaro smukne.)

Jože (zaklene ter ključ v žep vtakne). Ob pamet pridem, ako ne bo tega kmalu konec! (Odpre srednja vrata.)

Ivan (vstopi). Vozovlak se mi je odpeljal, torej sem moral zaostati!

Jože. Saj sem ti pravil, da se ti bode tako zgodilo, ker te ni bilo od doma spraviti.

Ivan. Se pa o pol noči odpeljem, saj nič ne de, ali pol ure pred ali pozneje pridem v Logatec. Zdaj se bom tu malo oddahnil, in par lulic popuhal. (Suknjo sleče.)

Jože (za se). Da je nazaj prišel, mi nij ljubo!

Ivan. Kje je neki ključ? Omaro bi rad odpri?

Jože. Ne vem kje je!

Ivan (se okoli ogleduje). To je čudno, da ne veš.

Jože. Menda ga je Martin nevedoma sabo zanesel.

Ivan (z mize nož vzame). Ker nimam ključa si moram drugače pomagati.

Jože (pridrževaje ga). Kaj hočeš?

Ivan. Z nožem bodem omaro odprl.

Jože. Nikar, ključavnico stareš!

Ivan. Kaj še? Dva žeblja izrujem, ter ključavnico odtrgam in odprem. Jo bodem uže zopet nabil.

Jože. Ali ti nij brez izbine suknje prebiti?

Ivan. Ne, navajen sem je.

Jože. Nož bodeš zlomil!

Ivan. Nikar me ne draži!

Jože. Slušaj me!

Ivan. E kaj neki kvasiš?

Jože. Prosim te —

Ivan. Čemu toliko besedi zarad te malenkosti? (Odkrehne vrata.)

Jože. Za božjo voljo! kaj bo pa zdaj?

EDNAJSTI PRIZOR.

Prejšnji. **Eliza** (med vrati obstoji in gleda).

Ivan (osupnen nazaj stopi, in jezno gleda Gabrijelo).

Gabrijela (iz omare stopi, ter Ivana za roko prime). Naj ti povem, kaj in kako!

Jože (ga za drugo roko prime). Dragi prijatelj, daj si povedati! —

Ivan (oba ogledava, jeza ga zmaguje). To je strašna hudobija! (Obema roki odmakne).

Jože. Nij tako kakor se ti zdi!

Ivan. Da bi ne bilo tako! Moja žena sama z moškim v sobi — v omari zaprta! Kaj si morem misliti?!

Gabrijela. To je čudna naključba!

Ivan (jezno). Naključba je to? Kaj res mislita, da vrljamem, da sta po naključbi vkup prišla?

Gabrijela. Vsaj povem naj ti, kako se je pripetilo!

Ivan (roki na hrbtu sklene in pred njo stopi). Ali res meniš, da sem tak puhloglavec, da bi me prevérila?

Eliza (vstopi). Akoravno bi vi mirni bili, jaz po nobeni ceni molčati ne morem, tudi jaz sem hudo goljufana!

Jože (za se). Za božjo voljo! tudi ta je tukaj! Zdaj nama pa Bog pomagaj!

Ivan. Vse mi je zdaj jasno; nijsem zastonj

sumil, da sta si vidva podobna v teh zadevah, kakor jajce jajcu!

Gabrijela. Dragi mož!

Ivan (hudo). Ali morebiti nij res, kar ti očitam!

Gabrijela. Vsaj poslušaj me!

Eliza (do Jožeta). Se li ti moreš opravičiti?

Ivan. Oh, komaj sem peté odtegnil — —

Eliza (Gabrijelo kazaje). Tedaj te je ta-le suk-nja zadržavala z mano iti?

Ivan. Škoda, da sva lepi par motila!

Eliza. Tedaj zarad tobaka je ta-le soba najeta?

Ivan. Hinavka! tako vračaš mojo ljubezen, mojo skrb?

Gabrijela. Ljubi mož!

Eliza. To so moje sladke nade — — konec me bo!

Gabrijela. Vsaj toliko — —

Eliza. Kmalu si se me naveličal, tega bi se ne bila nadjala!

Jože. Eliza! lepo te prosim! —

Ivan. Moji sumi nijso bili prazni!

Gabrijela. Le besedico — —

Eliza. Sram vaji bodi, grdina!

Jože (jezno). Za Boga slušajta in mirujta!

Ivan. Oho! ti se drzneš, hudovati se! (Pred njega skoči.) To nezvesto stvar zavržem, tebi pa gorjé! Ohladiti se hočem nad tabo!

Eliza. Prav je, tudi jaz tirjam maščevanje!

Ivan. To je tvoja kačja zvestoba! V obraz se mi sladkaš, od zad me pa pikaš!

Eliza (do Gabrijele). Tvoja prijaznost me je goljufala!

Ivan. Od mladih nog sva vkup, in zdaj mi je prijatelj izdajavec!

Eliza. Kakor sestri sve se ljubile, in zdaj — — mačja prijaznost!

Ivan. Tvojih grdobij nij mogoče popisati!

Jože. Ali si bésen?

Ivan (ga zgrabi). Ako sem bésen, saj sem zaradi tebe!

Jože (se mu izpuli). Potrpežljivost me je zapustila!

Ivan. Potrpežljivost?! V tvoji krvi se hočem ohladiti! (Skoči po dve sablji, eno obdrži, drugo pred Jožeta vrže.)

Gabrijela. Menda ti gre ob pamet?

Eliza. Kdo je drug tega kriv, kakor ti?

Ivan. Brani se! Ali ti padeš, ali pa jaz!

Jože. Pomisli, kaj delaš!

Ivan. Brani se, — če ne te pobijem, kakor mrčesa! (Sabljo dvigne.)

Jože (sabljo pobere). Obsedenemu nij pomoči; jaz tega nijsem kriv!

Gabrijela (mednja skoči). Za božjo voljo!

Eliza (jo proč potegne). Ali se bojiš za svojega pajdaša?

Ivan. Dvigni sabljo!

Jože (to stori). Udari!

Eliza. Prav je, le kri more take grdobije oprati!

Gabrijela. Za Boga svetega vaji prosim! —

Ivan in Jože (se bijeta).

Gabrijela. Oh, mene bo konec! (Se na stol opre.) Eliza — zmeta je tega kriva!

Eliza (omečena, ko vidi da se bijeta). Nehajta, nehajta! Ne prelivajta krvi!

DVANAJSTI PRIZOR.

Prejšnji. Martin (prinese na roki izbino suknjo).

Gabrijela (rahlo). Martin, Martin!

Eliza. Martin! pomirite ju!

Martin (nenadoma mednja zaide, da se prenehata biti).

Ivan. Strani stopite!

Jože. Proč Martin!

Eliza. Martin pomirite ju.

Martin. Je li to šala, ali resnica?

Ivan. Česa iščete tu?

Martin. Izbino suknjo sem vam prinesel.

Jože. Martin! s poti!

Martin. Ne umaknem se, morebiti sem jaz vsega kriv?

Ivan. Bežite, stara prismoda!

Martin. To je tedaj veselje, ki ste ga gospodu hoteli napraviti?

Ivan. Kako veselje? (Ga zgrabi.)

Martin. Tega ne vem. Opoldne so me gospa tako zvito izpraševali, kje je skrivna soba, da sem nevedoma vse razodel!

Ivan. Danes popoldne? In ti si ji povedal?

Gabrijela (bolj mirno). Jaz sem vsega kriva; izvedši, da imaš skrivno sobo, mi vest nij dala miru, preden sama ne vidim, kaj in kako!

Ivan. Tedaj še le danes?

Eliza. Zakaj si pa v sobo mojega in ne svojega moža prišla?

Jože. Ta soba je moja in Ivanova, vkup sva jo najela. Ali se ti bode um zdaj razvedril?

Eliza. Vkup sta jo najela? Saj vendar še danes opoldne nijsi vedela —

Gabrijela. Martina je ključ izdal, ki mu je iz žepa padel.

Ivan. Čemu pa se je v omaro zaprla?

Jože. Da je moja žena nij videla, bala sva se, da bi je ljubosumnost ne zmagala!

Gabrijela. In potem sem se tebi hotela umakniti, — saj veš, da sem se bala, da bi kaj hudega ne mislil, ker se tako rad prenegliš!

Ivan. Breme, kakor Golovec, se mi je od srca odvalilo!

Eliza. Zdaj še le morem dihati!

Ivan (gre h Gabrijeli). Ti presneta zmota ti!

Gabrijela. In ti si mislil, da sem ti nezvesta?

Eliza (sramožljivo). Ljubi Jože!

Jože. Beži, ne morem več tvojih sitnosti prenašati! (Eliza ga pogovarja.)

Ivan (Gabrijeli v roko seže). Gabrijela! odpusti mi!

Gabrijela. Iz srca rada, ker na videz sem bila res kriva!

Ivan (jo objame). Draga moja ženka!

Eliza (Jožetu v roko seže). Tega je vajino skrivno ravnanje krivo.

Jože. Zakaj mi nijsi —

Eliza. Zdaj tiho! Martin! pojdite kočije iskat, da se domu popeljemo, in potlej tudi vse te-le ropotije domu spravite! (Martin odide.)

Gabrijela. Odslej boš lahko doma tobak kadil!

Eliza. Tudi ptički bodo doma prostor imeli, saj jih tako rada poslušam. Kadil boš, kolikor ti bode drago, samo skrivnih sob ne smeš več najemati.

Jože. Saj to nij nič nevarnega!

Eliza (prijazno). Ljubček! vendar le nij varno; priložnost greh dela!

(Zagrinjalo pade.)

66

Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!
Lilla Lilla! Kom till mig!

(Kvinnans röst)